

KLINICKÁ PSYCHOLOGIE 21.10.2021

Pacient s poruchou autistického spektra

Klinická psychologie bp1998

Podzim 2021

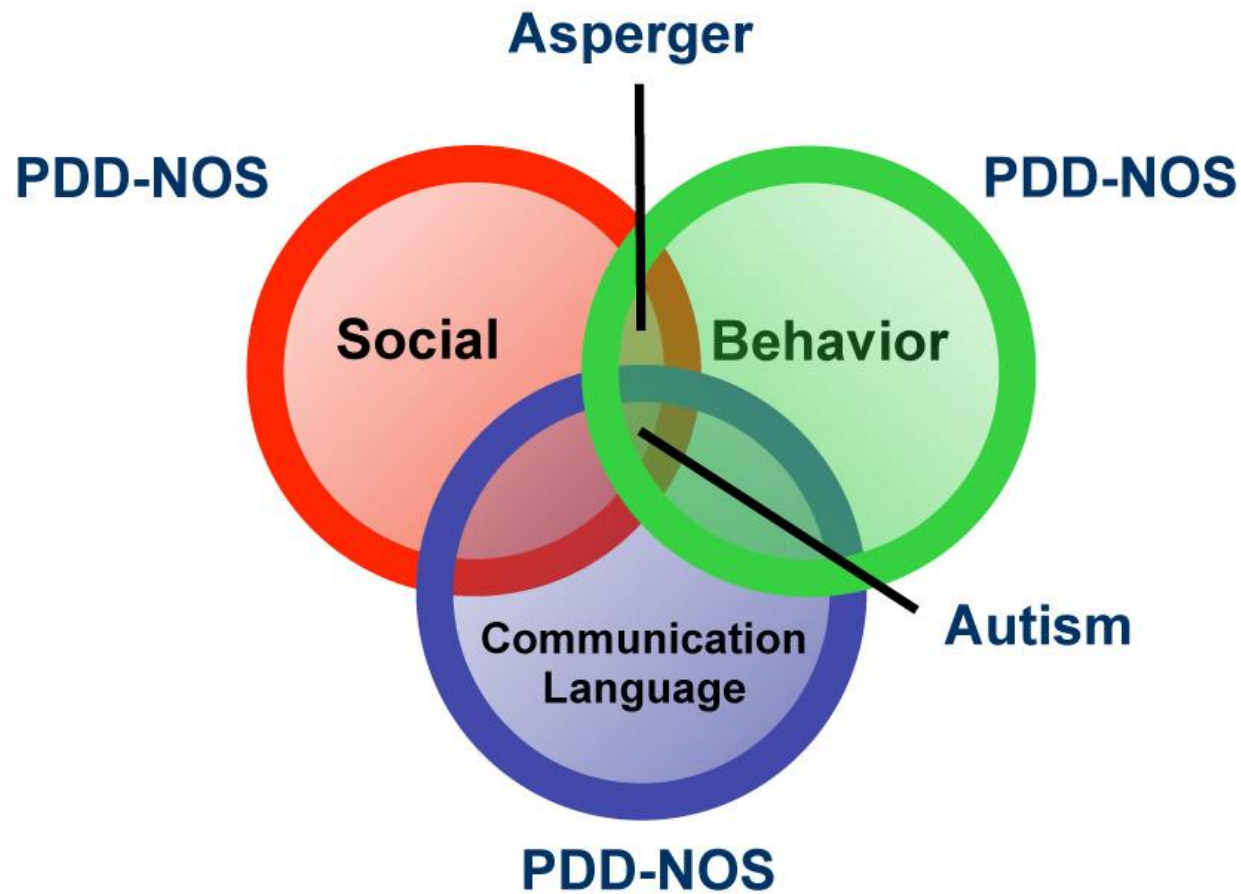
Mgr. Tereza Možná

Porucha autistického spektra (PAS)

- skupina neuro-vývojových multifaktoriálních spektrálních onemocnění, zařazených mezi **pervazivní vývojové poruchy** (Vágnerová, 2008) s označením **F.84** (MKN-10) nebo **299.00** (DSM-5)

5 hlavních diagnostických kritérii:

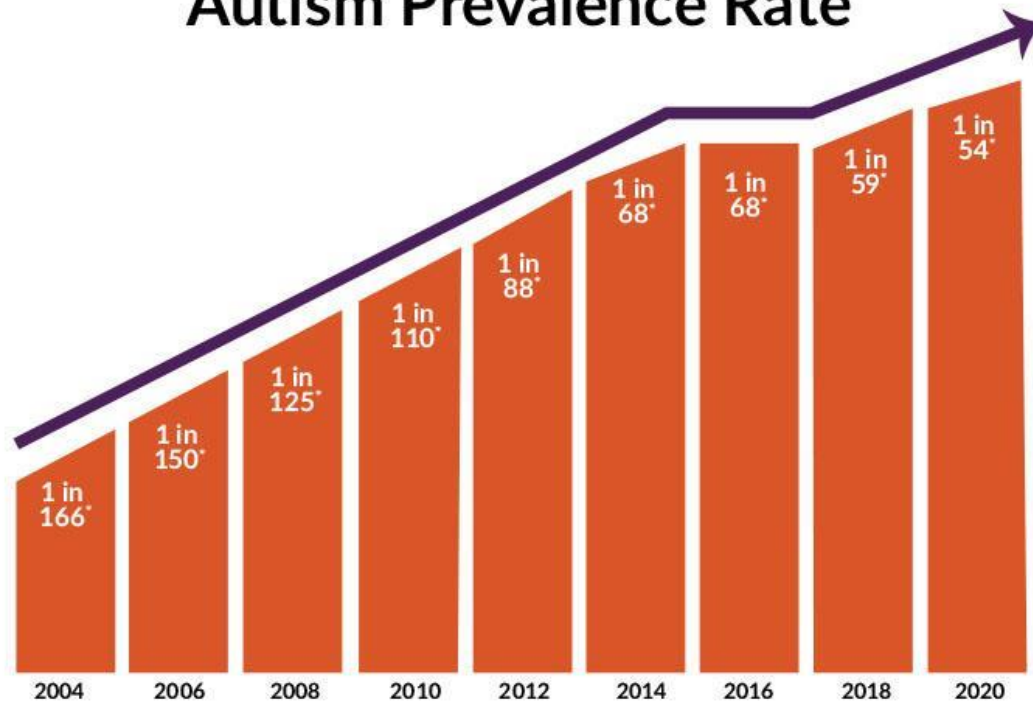
- 1 závažné a přetrvávající **deficity v sociálně komunikačním chování**
- 2 omezené, **repetitivní vzorce** chování, zájmů a aktivit
- 3 přítomnost obtíží již v **období raného vývoje**
- 4 příznaky funkčně narušují život v důležitých oblastech
- 5 chybí vývojová porucha intelektu (DSM-5 APA, 2015)

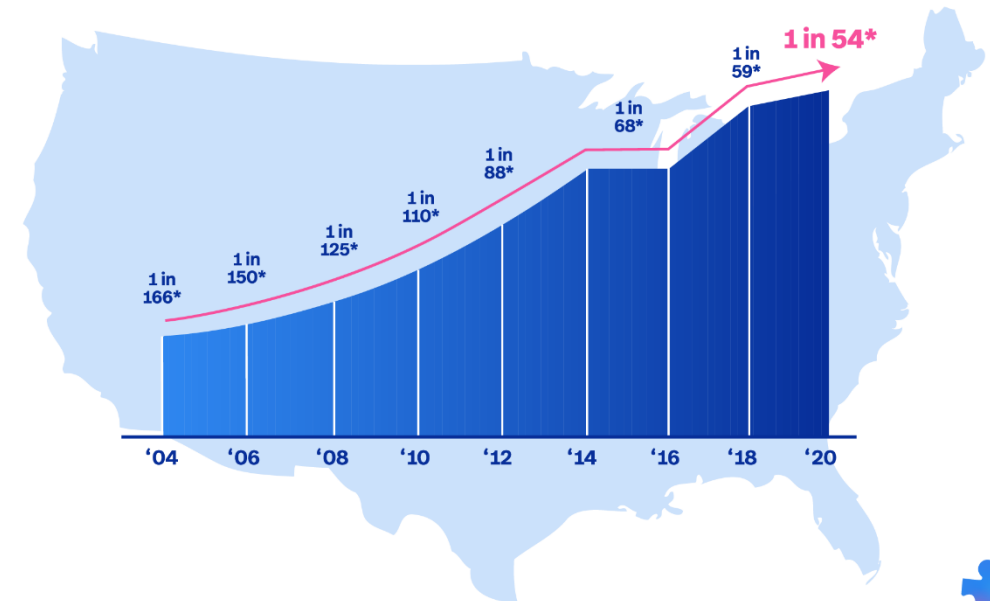
<https://www.youtube.com/watch?v=QnDroP36EuI>

Proč mě to má zajímat?

Through the Years: Autism Prevalence Rate

Estimated Autism Prevalence 2020

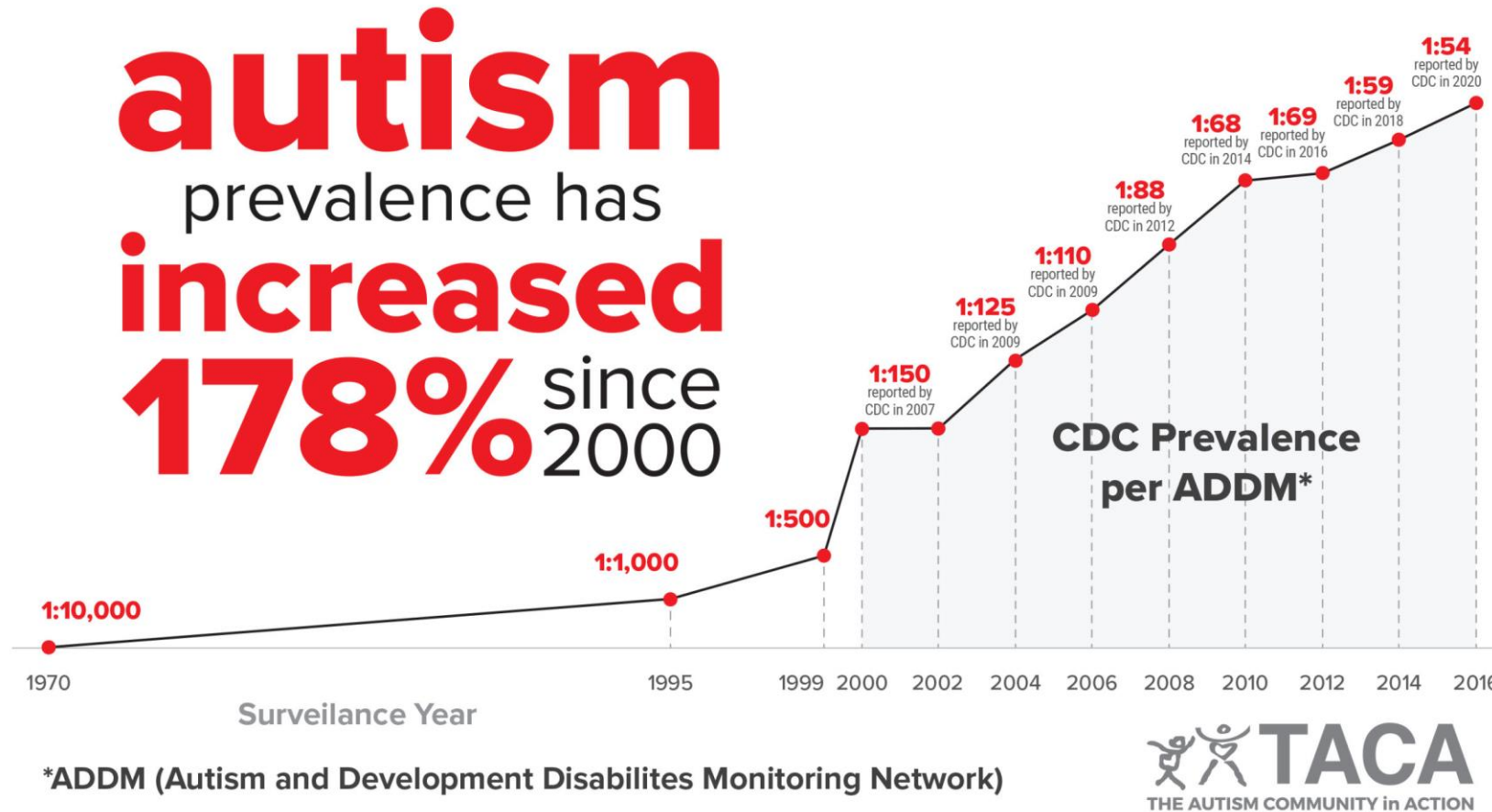

*Centers for Disease Control and Prevention (CDC) prevalence estimates are for 4 years prior to the report date (e.g. 2020 figures are from 2016)

*Centers for Disease Control (CDC) prevalence estimates are for 4 years prior to the report data. i.e 2020 figures are from 2016.

Prevalence AUTISMU je 1% populace

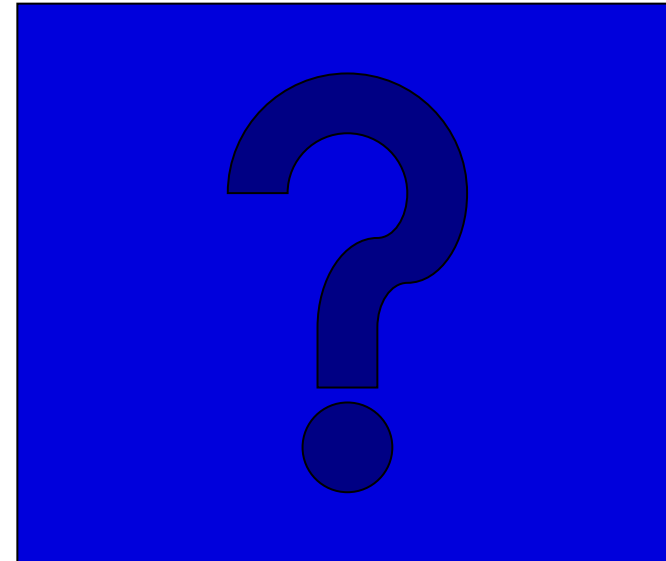

Prevalence AUTISMU

- V ČR každoroční nárůst nově diagnostikovaných dětí s PAS v řádu stovek (Čadilová, Žampachová, 2012, s.48)
- Prevalence autismu má **prudce stoupající tendenci** ovšem také **celosvětově**
- **Nejrychleji rostoucí trend** ze všech diagnostikovaných vývojových poruch (CDC, 2021)

ETIOLOGIE AUTISMU

JE STÁLE ZATÍM NEZNÁMÁ

JAK VYPADÁ NĚKDO, KDO MÁ AUTISMUS?

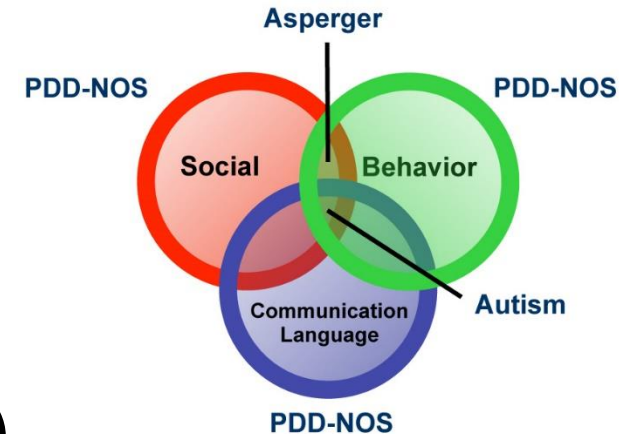
– <https://www.youtube.com/watch?v=Fi1PmtREPZ4> – do 2 let

– <https://www.youtube.com/watch?v=IApo5TBR7jc> PAS a Svět

– <https://www.youtube.com/watch?v=kZHlbK4cS6g> (Děti úplňku),
3:06, 23:06, 26:53, 49:53

Diagnózy v rámci PAS (dle MKN-10)

- • **Dětský autismus (F84.0)**
- • **Atypický autismus (F84.1)**
- • **Rettův syndrom (F84.2)**
- • **Jiná dezintegrační porucha v dětství (F84.3)**
- • **Hyperaktivní porucha sdružená s mentální retardací a stereotypními pohyby (F84.4)**
- • **Aspergerův syndrom (F84.5)**
- • **Jiné pervazivní vývojové poruchy (F84.8)**
- • **Pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná (F84.9)**

Dětský autismus F.84.0

AUTISTICKÁ TRIÁDA:

- KOMUNIKACE
 - SOCIÁLNÍ DOVEDNOSTI
 - REPETETVNÍ ZÁJMY A AKTIVITY
 - PROJEVY DO 2 LET VĚKU DÍTĚTE
-
- NÍZKO-FUNKČNÍ AUTISMUS
 - VYSOKO-FUNKČNÍ AUTISMUS

Definice dětského autismu

– Typ pervazivní vývojové poruchy, která je definována:

*„(1) přítomností abnormálního nebo porušeného vývoje manifestujícího se před věkem tří let, a (2) charakteristickým typem abnormální funkce všech tří oblastí psychopatologie, kterými jsou **reciproční sociální interakce, komunikace a opakující se omezené stereotypní chování.***

*K těmto specifickým diagnostickým rysům dále přistupuje běžně škála dalších nespecifických problémů jako **fobie, poruchy spánku a jídla, návaly zlosti (temper tantrum) a agrese namířená proti sobě.**“ (MKN-10, 2021)*

ATYPICKÝ AUTISMUS F.84.1

- NEJSOU NAPLNĚNA VŠECHNA DIAGNOSTICKÁ KRITÉRIA PRO DĚTSKÝ AUTISMUS (diagnostikováno v pozdějším věku, kombinované s jinou diagnózou, hraniční symptomy apod.)
- Často v případech, kde nelze jednoznačně určit

Definice atypického autismu

- „*Odlišuje se od dětského autismu buď věkem nástupu, nebo tím, že nesplňuje všechny tři skupiny požadavků pro diagnostická kritéria. Tato podpoložka by měla být použita tam, kde je abnormální a porušený vývoj až po třetím roku věku a kde není dostatečně průkazná abnormalita v jedné nebo ve dvou ze tří oblastí psychopatologie požadované pro diagnózu autismu (porucha reciproční sociální interakce, porucha komunikace a opakující se omezené stereotypní chování) i přes přítomnost charakteristických abnormalit v jiných oblastech. Atypický autismus vzniká často u výrazně retardovaných jedinců a jedinců s těžkou vývojovou receptivní poruchou řeči.*“ (MKN-10, 2021)

ASPEREGRŮV SYNDROM F84.5

- Onemocnění nejisté nozologické validity
- Kvalitativní porušení reciproční sociální interakce, které napodobuje autismus, současně s opakujícím se omezeným, stereotypním repertoárem zájmů a aktivit.
- ČASTO NEJSOU NARUŠENY KOMUNIKAČNÍ A KOGNITIVNÍ SCHOPNOSTI, NENÍ OPOŽDĚN VÝVOJ ŘEČI
- Přetrvává v dospělosti, při nenarušeném intelektu „normální život“ rodina, děti, zaměstnání, zájmy

Definice Aspergerova syndromu

- „Charakterizovaná tímž kvalitativním porušením reciproční sociální interakce, které napodobuje autismus, současně s opakujícím se omezeným, stereotypním repertoárem zájmů a aktivit. Liší se od autismu hlavně tím, že **není opoždění ve vývoji řeči a kognitivních schopnostech**. Tato porucha je často spojena se **značnou nemotorností**. Abnormality mají velkou tendenci přetrvávat do dospívání a dospělosti. V časně dospělosti se občas vyskytují psychotické epizody“. (MKN-10, 2021)

NARUŠENÍ MOTORICKÉHO VÝVOJE

- S PAS se pojí až v **87% zpožděný nebo atypický motorický vývoj**
- Nepatří mezi diagnostická kritéria
- Zvýšený/snížený svalový tonus
- Koordinační obtíže, zejména souhra HK a DK
- Nemotornost, dyspraxie
- Narušená rovnováha (statická i dynamická)
- Deficity v jemné motorice, chybný úchop psací potřeby, neuvolněné zápěstí

KOMUNIKACE S DĚTMI S PAS

- OBRÁZKY
 - PIKTOGRAMY
 - SCHÉMA (cvičební jednotky, činnosti, pohybu, překážkové dráhy)
 - ZNAKOVÁNÍ (doprovodné znaky, znaky nahrazující slova, gesta)
 - DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE
-
- CO TO JE STRUKTUROVANÉ UČENÍ?
 - CO TO JE ABA TERAPIE?

STRUKTUROVANÉ UČENÍ

– Základní principy:

- 1. VIZUALIZACE** – obrázky, piktogramy, čísla – počty opakování
- 2. STRUKTURALIZACE** – struktura místnosti, činnosti, prostředí je pro dítě čitelné, neměnné, snadno se orientuje, kolik ještě zbývá
- 3. MOTIVACE** – odložená odměna- sbírám razítka, doplňuji kartu, luštím rébus X přímá odměna – bezprostředně po splnění, např. obrázky, samolepky, drobné dárky, potraviny na malé kousky,...
- 4. INDIVIDUALIZOVANÝ PŘÍSTUP** – heterogenní spektrum, respektujeme odlišnosti, zjišťujeme od rodičů, učitelů, praxí

ABA = Aplikovaná behaviorální analýza

- Vychází z principů chování - behaviorismu
- Zabývá se funkčním vztahem mezi prostředím a lidským chováním
- Na základě podrobné analýzy se snaží zjistit, proč určité chování vzniká a jak je možné jej modifikovat
- Posilování pozitivních vzorců chování jako prvku prevence výskytu a prohlubování nežádoucích projevů jednání
- Eliminace nežádoucího chování, prohlubování a upevňování základních návyků každodenního života, posilování adaptace, sebeobsluhy, zlepšení komunikace a sociální interakce

Pacient s PAS

– <https://www.youtube.com/watch?v=dtMO8qgjy1M>

cvičení s dětmi s PAS - mladší

– https://www.youtube.com/watch?v=1_SDT-a8FNM starší děti

PRÁCE S DÍTĚTEM S PAS

- Využíváme **principy strukturovaného učení**
- Podle úrovně komunikačních schopností nastavíme **komunikační systém**
- **Vizualizace** vždy a všeho
- **Delší časová dotace** (pro nácvik i provedení)
- Nejdůležitější je **MOTIVACE** dítěte (odměny, oblíbené předměty, pochvaly, orientace kolik ještě zbývá, posouváme šipku v plánu hodiny, uspořádání prostoru)
- **Omezení slovních pokynů** (zjišťujeme míru porozumění), **více ukázek a vizuální podpory**

TRPĚLIVOST A POCHOPENÍ

- Každé dítě s PAS je jedinečné a je velmi těžké najít nějakou uniformní definici
- Důležitá je Vaše osobnost = fyzioterapeuta
- Ptejte se rodičů, improvizujte, nebojte se zkoušet nové věci a přístupy
- Děti s PAS potřebují více času, nejen na cvičení, ale i na přijetí Vaší osoby a nové aktivity
- **Trpělivost, individuální přístup a zbavení se předsudků, přináší nejlepší výsledky**

DOSPĚLÍ S PAS

- Platí totéž, co u dětí s PAS
- Důraz na **individuální pojetí**
- Důležitým faktorem je intelekt a úroveň komunikačních schopností
- I v případě rozvinuté slovní komunikace brát zřetel na možnost **omezeného pochopení slov** (doslovné chápání slovních spojení
 - „letět do práce“, „upadne hlava“,
- Pozor např. na vámi vyřčené nesprávné názvosloví u Aspergerů
- **Neberte si nic osobně** („dneska vypadáte hrozně“, „ten nový účes vám nesluší“, Není to útok na Vaši osobu.

DESATERO KOMUNIKACE S PACIENTY S PORUCHOU AUTISTICKÉHO SPEKTRA

1. Autismus **není patrný na první pohled**, pozná se až podle nestandardního chování pacienta, které je potřeba tolerovat. Ačkoli se může na první pohled zdát, že je pacient rozmazlený, zlobivý či vzpurný, ve skutečnosti má jen nepřekonatelný strach z neznámého prostředí a z nové situace.
2. Důležitá je **spolupráce s asistentem**, který pacienta s autismem vždy doprovází. Právě ten zná všechny důležité informace o konkrétním pacientovi, proto je dobré jeho rady a doporučení vhodného jednání s pacientem respektovat.

3. **Jednoduchá sdělení**, klidným hlasem a v krátkých větách, jsou tou nejlepší formou slovní komunikace.
4. Je běžné, že pacienti s autismem jsou **smyslově přecitlivělí**. Proto je třeba se připravit na zvýšenou citlivost na zvuky, tóny, světlo, pachy či dotek neznámé osoby.
5. Při lékařském vyšetření je vhodné **objednat pacienta na konkrétní čas**. Nejlepší je zvát pacienta s PAS na úplném začátku či konci ordinačních hodin, kdy je v čekárně jen minimum lidí a vždy ho **brát přednostně před ostatními pacienty**.

6. Je třeba **tolerovat pacientův odmítavý přístup** k vyšetření/terapii. Snaha zlomit tento negativismus není vhodná a většinou situaci jen zhorší.

7. Při všech vyšetřeních a úkonech je zpočátku nezbytná přítomnost doprovodu. Ten je v dané situaci jeho jedinou jistotou, oporou i tlumočnickem s okolím.

Kompletní znění zde:

<https://www.vlada.cz/assets/ppov/vvzpo/dokumenty/KS---Desatero-komunikace-s-pacienty-s-PAS.pdf>

UŽITEČNÉ ODKAZY

- <https://nautis.cz/cz/autismus>
- <https://theses.cz/id/pvapw0/> (Bakalářská práce; přístup fyzioterapeut – klient s PAS)
- <https://www.paspoint.cz/o-autismu/>
- <https://autismport.cz/o-autistickem-spektru/typicke-projevy/>
- <https://www.pece-bez-prekazek.cz/odkazy/>
- THOROVÁ, Kateřina. Poruchy autistického spektra: Rozšířené a přepracované vydání. PORTÁL s.r.o., 2006.
- VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-413-4, 2008.